

Шалигіна Наталя Петрівна,
викладач кафедри іноземних мов навчально-наукового центру іноземних мов
Національного університету оборони України
ім. І. Черняховського

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ШТАБІВ

Мета статті полягає в обґрунтуванні моделі розвитку комунікативної компетентності майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів, складовими якої є концептуально-цільовий, процесуально-технологічний, суб'єктний і діагностично-результативний блоки. Провідна мета розробленої моделі полягає у розвитку у майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів комунікативної компетентності у процесі військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. Було з'ясовано, що розвиток комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів ґрунтується на діяльнісному, компетентнісному, суб'єктному, комунікативному та соціокультурному підходах. Для визначення ефективності функціонування розробленої моделі були визначені критерії (мотиваційно-особистісний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, соціокультурний, іншомовний) та рівні (низький, задовільний, достатній, високий) розвитку комунікативної компетентності майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів. Було досліджено, що процес розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів відбувається поетапно (мотиваційно-орієнтаційний, теоретичний, практичний, творчо-продуктивний), а основними формами організації навчального процесу є лекції, семінарські та практичні заняття.

Модель належить до структурно-функціонального типу; є описовою та прогностичною. Результативність модель обумовлена єдністю, цілеспрямованістю та взаємодією усіх її компонентів.

Ключові слова: офіцер багатонаціонального штабу, комунікативна компетентність, модель, військово-професійна підготовка, міжнародні операції з підтримання миру та безпеки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Масштабність і частота виникаючих у сучасному світі загроз для національної та територіальної безпеки держав зумовили стрімкий розвиток міжнародного військового співробітництва. Урегулювання цієї ситуації вимагає об'єднання спільних зусиль на міжнародній військово-політичній арені. Україна бере активну участь у військово-дипломатичній діяльності, міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки, спільних військових навчаннях та інших

міжнародних заходах, що є пріоритетними напрямками державної політики в умовах загострення військово-політичної ситуації на сході України та у світі загалом.

Нові виклики та загрози у сфері оборони та безпеки зумовлюють актуальність пошуку оптимальних шляхів підготовки висококваліфікованих, професійно мобільних військових фахівців з новим мисленням, спроможних якісно розв'язувати професійні завдання в умовах іншомовного полікультурного середовища. Окрім того, українські військовослужбовці повинні відповідати рівню оперативної і технічної підготовки та бути сумісними з арміями інших держав. За цих обставин особливого значення набуває якісна військово-професійна підготовка майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки, яка передбачає специфічну підготовку відповідного рівня для проведення конкретної операції, а також розвиток високого рівня комунікативної компетентності, яка є однією з найважливіших характеристик їх загальної професійної компетентності.

Результативність розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів залежить від застосування ефективної педагогічної моделі під час військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які спирається автор. Дослідженню сутності понять «моделювання» та «модель» у загальнонауковому контексті приділена увага у працях О. Веденова, А. Кочергіна, Г. Цехмістрової, В. Штоффа та ін.

У вітчизняній педагогічній теорії та практиці моделювання педагогічних явищ досліджували А. Алексюк, В. Бондар, І. Бех, С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, О. Сердюк, С. Сисоєва, М. Сметанський, О. Пехота, В. Ягупов, О. Ярошенко та інші.

Упродовж останніх років в Україні з'явилися наукові роботи, в яких

досліджувалось моделювання процесів формування професійних якостей фахівців різних галузей: майбутніх педагогів (С. Авхутська, Ю. Вторнікова, О. Волченко, Т. Пушкар, Я. Сікора, М. Черній, Г. Шандригось, М. Шипович), перекладачів (Є. Долинський), журналістів (Н. Бобаль), соціальних працівників (Д. Годлевська), державних службовців (В. Васильєв), юристів (Н. Кожем'яко, Л. Насіленко), авіаційних диспетчерів (Т. Лаврухіна), менеджерів (Л. Личко, В. Каткова, А. Токарєва, Л. Харламова), економістів (С. Хоцкіна, О. Шломенко), фахівців з міжнародних відносин (Н. Василичина), фахівців митної служби (О. Павленко), фахівців аграрної сфери (З. Дзюбата, К. Ковальова, О. Лазарєв), лікарів (М. Мруга).

У військовій та правоохоронній сфері моделювання різних педагогічних процесів досліджували О. Воронцов, О. Зеленська, А. Краснощок, В. Лазарєва, О. Мамонова, Т. Новікова, А. Радванський, С. Тарасенко, І. Толок.

Проблема моделювання формування та розвитку саме комунікативної компетентності офіцерів була у центрі наукового пошуку у дослідженнях О. Єфімової, В. Назаренка, О. Шумського.

Наразі у педагогічній літературі бракує досліджень, присвячених особливостям організації та моделюванню процесу розвитку комунікативної компетентності саме офіцерів багатонаціональних штабів. Система комунікативної підготовки означеної категорії військовослужбовців потребує створення ефективної педагогічної моделі, яка б повною мірою забезпечувала розвиток їхньої комунікативної компетентності під час військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки, що зумовлює **актуальність** і **новизну** цієї статті.

Мета статті полягає в обґрунтуванні моделі розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів під час військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання

миру та безпеки.

Виклад основного матеріалу. Дослідження процесів формування та розвитку певних професійних якостей фахівців передбачає застосування певного комплексу методів – теоретичних та емпіричних. Так, абстрагування, ідеалізація, аналіз і синтез, індукція та дедукція, а також моделювання належать до теоретичних методів науково-педагогічного дослідження. До емпіричних методів відносяться, насамперед, спостереження та експеримент.

У філософії науки *моделювання* трактують як опосередкований метод пізнання об'єктів чи явищ, пряме вивчення яких є складним чи неможливим [1]. Отже, у широкому розумінні слово «моделювання» виражає загальний аспект пізнавального процесу. У вузькому розумінні моделювання – це специфічний спосіб пізнання, за допомогою якого одна система (об'єкт дослідження) відтворюється в іншій (моделі). Таким чином, в процесі застосування цього методу використовують *модель* як засіб дослідження.

Модель (фр. *modele* від лат. *modulus* - мірка, аналог, зразок) – зразок, уявна чи матеріально втілена система, яка відтворює об'єкт дослідження і здатна замінити його так, що й сама стає джерелом нової дослідницької інформації [2]. С. Гончаренко зазначає, що модель – це штучно створена система елементів, які з певною точністю відображають певні властивості, сторони, зв'язки об'єктів, що вивчаються [3]. На думку В. Ягупова, *модель* – це «штучно створений об'єкт у вигляді схеми, фізичних конструктів і знакової форми, який, будучи подібним досліджуваному об'єкту (явищу) – інформаційно-аналітичній компетентності, відображає і відтворює у більш спрощеному вигляді структуру інформаційно-аналітичної компетентності, властивості, взаємозв'язки і взаємини між її елементами» [4].

Отже, згідно дефініційного аналізу можемо зробити висновок, що:

- 1) модель розглядається і як форма (схема), і як метод наукового пізнання;
- 2) модель – це уявлена чи матеріально реалізована система;
- 3) модель відображає об'єкт дослідження, здатна замінити його і дає

нову інформацію про об'єкт;

4) модель має підпорядковуватись певній структурі та використовуватись для вивчення або перетворення реального світу.

У науковій літературі поняття «педагогічне моделювання» трактується як метод дослідження педагогічних явищ або фактів на аналогічних фрагментах педагогічної реальності; конструювання та вивчення динаміки моделей реальних педагогічних феноменів, а також штучно створених педагогічних ситуацій [5]. Воно відображає характеристики існуючої педагогічної системи в спеціально створеному об'єкті, який є педагогічною моделлю [6]. На думку О. Пехоти модель є інструментом для регулювання процесу особистісного професійного розвитку фахівця [7].

Вагомий внесок у дослідження особливостей створення моделі цілісного процесу формування певних якостей особистості зробив І. Зязюн [8]. На думку науковця, кінцевим результатом педагогічного моделювання має бути трансформація самого суб'єкта – людини. У зв'язку з цим його стратегічна мета полягає в організації процесу, що започатковує керовані зміни у соціальному середовищі, а основне завдання – в розробці стратегічних траєкторій розвитку особистості, створенні ситуацій для розвитку особистісних функцій, реалізації педагогічних механізмів, що забезпечують ефективність цього процесу. Так, модель повинна:

1) бути цілісною, тобто відображати проектування і реалізацію всієї послідовності процесу;

2) виявляти динаміку процесу, показуючи послідовну зміну його етапів, систему засобів вирішення завдань, умов ефективного досягнення результатів;

3) реалізувати прагнення суб'єкта-організатора органічно включатися в реальний педагогічний процес з метою формування в учнів певної якості, у тому числі в контексті всієї їхньої життєдіяльності.

Моделювання виконує дві основні функції – теоретичну і практичну. Теоретична функція моделі проявляється у можливості реалізувати

специфічний образ дійсності, який відповідає діалектичним закономірностям єдності загального і одиничного, логічного і чуттєвого, абстрактного і конкретного. Практична функція моделі передбачає застосування моделі як інструменту і засобу наукового експерименту. Окрім того, модель може виконувати дескриптивну, прогностичну і нормативну функції [9, 10]. В освітньо-педагогічному контексті теоретична сторона моделі розвитку професійних компетентностей фахівців «відображає в загальних рисах теоретичну концепцію змісту освіти», яка є підґрунтям підготовки конкретного фахівця [11, с. 78-84]. Практичний бік полягає в тому, що модель є основою для створення нормативного навчально-методичного забезпечення.

Отже, процес моделювання є засобом, методом і формою наукового пошуку. Він дає можливість вивчати загальні закономірності об'єкту дослідження; обґрунтовувати та вибудовувати нову теорію; перейти від емпіричного пізнання до теоретичного; формувати найкращу стратегію в діяльності.

Існує багато типів і видів моделей, що класифікуються за певними ознаками. Наприклад, за способом побудови розрізняють матеріальні й ідеальні моделі. За характером використаних під час моделювання компонентів виділяють предметні й знакові моделі [12]. За способом реалізації виділяють [13]:

1) субстанціональні моделі – ті, що будуються з урахуванням субстанціонального підходу, який дає можливість виділяти базові субстанції для наукового аналізу (у контексті нашого дослідження такою субстанцією є комунікативна компетентність офіцерів багатонаціональних штабів);

2) структурні моделі – тобто такі, при побудові яких найважливішими є сутнісні взаємозв'язки між структурними компонентами;

3) функціональні моделі – такі, при створенні яких враховуються функції всіх компонентів та їх роль у досягненні очікуваного результату;

4) змішані моделі, які поєднують у собі риси двох чи всіх попередніх.

Саме до змішаних моделей належить структурно-функціональна модель, що є досить популярною у педагогічних дослідженнях багатьох науковців (В. Васильєва, Н. Кожем'яко, М. Марцинюка, М. Мруги, Я. Сікори, М. Шипович та ін.).

Під час моделювання процесу розвитку комунікативної компетентності офіцера багатонаціонального штабу ми врахували специфіку його професійної діяльності у багатонаціональному штабі та особливості військово-професійної підготовки до участі у міжнародних миротворчих операціях з підтримання миру та безпеки. Також був досліджений стан розвиненості комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів під час констатувального етапу педагогічного експерименту; були визначені педагогічні умови, наукові підходи, критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів.

Отже, під *моделлю розвитку комунікативної компетентності офіцера багатонаціонального штабу* ми розуміємо послідовний цілеспрямований педагогічний процес, який передбачає застосування та реалізацію певної системи компонентів, необхідних для розвитку комунікативної компетентності офіцера багатонаціонального штабу. Ця модель повинна містити об'єктивну і достатньо повну інформацію про педагогічні умови, цілі, завдання, підходи, принципи, умови організації та методикку розвитку комунікативної компетентності, а також характеристику означеної компетентності, критерії та рівні її розвитку. Зміни рівнів розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів можливо спрогнозувати відповідно до умов, які впливають на процес її розвитку, що вказує на прогностичний характер розробленої моделі.

Об'єктом моделювання у нашому дослідженні є розвиток комунікативної компетентності майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів під час військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. Результатом розвитку комунікативної компетентності має бути висококваліфікований військовий

фахівець з високим рівнем комунікативної компетентності, необхідним для виконання службових обов'язків під час служби у багатонаціональному штабі.

Традиційно педагогічні моделі формування та розвитку професійних якостей фахівців складаються з таких основних компонентів: цільового, змістового, процесуального та результативного. Деякі науковці дещо розширюють традиційну структуру, деталізуючи ці компоненти чи, навпаки, поєднуючи та уточнюючи їх назви, що пояснюється специфічними особливостями об'єкту дослідження. Так Я. Сікора у своєму дослідженні моделі формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики виділяє наступні структурні складові: цільову, змістову, операційну та результативну [12]. У моделі формування комунікативної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін Н. Кожем'яко виокремлює цільово-змістовий, організаційно-методичний, та діагностично-результативний блоки [14]. Вивчаючи професійно-комунікативну компетентність майбутніх учителів початкових класів, Ю. Вторнікова виокремлює нормативно-цільовий, методологічний, змістовий, технологічний і результативний блоки у моделі її формування [15]. Л. Руденко розглядає структуру моделі формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування як систему, виділяючи у ній такі підсистеми: цільову, концептуально-стратегічну, організаційно-проектувальну, процесуально-технологічну та контрольну-оцінювальну [16].

Складовими розробленої нами моделі є взаємопов'язані блоки (концептуально-цільовий, процесуально-технологічний, суб'єктний і діагностично-результативний), що відображають цілеспрямований процес розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів під час військово-професійної підготовки (рис. 1).

Концептуально-цільовий блок включає: мету, завдання, підходи та методологічні принципи розвитку їх комунікативної компетентності.

Провідною метою розробленої моделі є розвиток у майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів комунікативної компетентності у процесі військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки, що передбачає впровадження таких педагогічних умов:

запровадження спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування»;

інтеграція традиційних та інноваційних методів навчання з комунікативними технологіями навчання іноземних мов, оскільки розвиток їх комунікативної компетентності передбачає оволодіння не лише загальними та специфічними комунікативними здатностями, необхідними для професійного спілкування, а й здатність і готовність здійснювати ефективну міжособистісну взаємодію англійською мовою (яка є офіційною робочою мовою багатонаціонального штабу);

підбір професійно орієнтованого навчального матеріалу, що репрезентує основні особливості, типи, види та ситуації службово-ділового спілкування офіцерів багатонаціональних штабів;

ретельний відбір навчального матеріалу для самостійного опрацювання з урахуванням часу, складності матеріалу і здатності до його опанування слухачами, оскільки кількість навчальних годин для опанування навчального матеріалу в межах аудиторної навчальної діяльності обмежена;

удосконалення критеріїв та показників оцінювання розвитку комунікативної компетентності;

оптимізація іншомовної підготовки та забезпечення володіння офіцерами іноземною мовою (англійською) на рівні СМР-2 за мовним стандартом НАТО «STANAG 6001».

Основним завданням розробленої моделі є спрямування процесу військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів на:

розвиток ціннісного ставлення до комунікації як важливої складової професійної діяльності;

інтеграцію комунікативних та соціокультурних знань, загальних та специфічних комунікативних умінь та навичок із професійно орієнтованими здатностями;

активізацію навчально-пізнавальної діяльності;

забезпечення об'єктивного діагностування рівнів розвитку комунікативної компетентності.

Концептуально-цільовий блок моделі відображає зміст та структуру комунікативної компетентності майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів. Комунікативна компетентність офіцера багатонаціонального штабу складається з *мотиваційно-особистісного, когнітивного, поведінково-діяльнісного, соціокультурного та іншомовного компонентів* [17].

Розвиток комунікативної компетентності майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів ґрунтується на діяльнісному, компетентнісному, суб'єктному, комунікативному та соціокультурному підходах.

Провідною метою діяльнісного підходу є розвиток цілісної структури професійної діяльності офіцерів багатонаціональних штабів, що забезпечує його становлення як суб'єкта військово-дипломатичної діяльності та передбачає зв'язок організації навчання, змісту навчального матеріалу з їхньою майбутньою професійною діяльністю під час участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. Тому комунікативна підготовка майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів має відтворювати структуру та особливості їхньої професійної діяльності.

Сутність компетентнісного підходу полягає у тому, що результат військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів розглядається не як сума засвоєної інформації, а їхня здатність діяти у різних проблемно-комунікаційних ситуаціях під час участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. Військово-професійна підготовка майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів, що ґрунтується на компетентнісному підході, забезпечує розвиток їхніх професійних якостей, поведінкових актів і виконавчих професійно-комунікативних дій на рівні

посадових вимог під час участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки.

Військово-професійна діяльність офіцерів багатонаціональних штабів відноситься до професії типу «людина – людина» (Є. Клімов), що накладає на цю діяльність особливий характер. У цій діяльності відбувається постійна суб'єкт-суб'єктна взаємодія, від характеру якої залежить ефективність військово-професійної діяльності офіцерів багатонаціональних штабів, результативність та узгодженість їхніх дій тощо. У контексті нашого дослідження, навчальний процес повинен вибудовуватися з урахуванням природніх (вікових) механізмів пізнання, особистісних та поведінкових особливостей офіцерів багатонаціональних штабів, а також на основі плідної взаємодії викладача та офіцера. Орієнтація військово-педагогічного процесу на офіцера багатонаціонального штабу, його розвиток як суб'єкта пізнання, спілкування, поведінки та майбутньої діяльності у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки актуалізує суб'єктний підхід до їхньої підготовки. Нами були сформульовані такі вимоги до організації навчального процесу відповідно до суб'єктного підходу:

тісний зв'язок навчального матеріалу з майбутньою професійною діяльністю офіцерів багатонаціональних штабів, що стимулює інтерес до навчання та створює оптимальні умови для професійної самореалізації та саморозвитку;

спрямованість навчального процесу на виявлення змісту комунікативного та професійного досвіду офіцера, включно з досвідом його попереднього навчання, що значною мірою полегшить засвоєння нових знань;

постійне узгодження комунікативного та професійного досвіду офіцера з науковим змістом здобутих знань;

спрямованість викладу навчального матеріалу не тільки на розширення його обсягу та структурування, а й інтегрування та узагальнення предметного змісту, що створює сприятливі умови для розвитку

комунікативної компетентності;

зміст і форми навчальної діяльності повинні забезпечувати офіцерам можливість якісної самоосвіти, саморозвитку, самовираження в процесі оволодіння знаннями;

забезпечення своєчасного контролю та оцінки не тільки результату, а й самого процесу учіння.

Комунікативний підхід актуалізує максимальне наближення навчального процесу до реальних умов діяльності офіцерів багатонаціональних штабів під час виконання їх службових обов'язків, що передбачає предметність процесу комунікації (добір професійно зорієнтованих тем і ситуацій спілкування), використання таких методів навчання (тренінги, дискусії, дебати, ділові ігри тощо), які б сприяли, зокрема, набуттю мовленнєвого досвіду й розвитку професійно орієнтованої комунікативної компетентності взагалі.

Оскільки професійна діяльність офіцерів багатонаціональних штабів здійснюється в умовах іншомовного полікультурного середовища, важливим є застосування соціокультурного підходу до розвитку їхньої комунікативної компетентності. Розвиток їх комунікативної компетентності має базуватись на інтегрованому формуванні професійно орієнтованих комунікативних знань й умінь та культури спілкування в конкретному соціальному середовищі. Необхідно сформувати чітке усвідомлення того факту, що поведінка людини зумовлена її культурною приналежністю та тому необхідно підготувати офіцерів до розуміння того, що такі чинники, як вік, стать, соціальне положення, місце проживання також впливають на комунікативну поведінку співрозмовників.

Водночас навчально-педагогічний процес розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів ґрунтується на загальнодидактичних принципах системності і послідовності, доступності, цілісності, практичної та військово-професійної спрямованості, відповідності змісту комунікативної підготовки вимогам професійної діяльності у

багатонаціональному штабі.

Процесуально-технологічний блок містить етапи, форми, методи і засоби навчання, спрямовані на розвиток у офіцерів комунікативних знань, умінь, навичок і досвіду службово-ділового спілкування, необхідних для якісного виконання професійних обов'язків в умовах іншомовного полікультурного середовища. У процесі розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів нами виділено чотири основні *етапи*: мотиваційно-орієнтаційний, теоретичний, практичний, творчо-продуктивний.

Мотиваційно-орієнтаційний етап спрямований на формування професійної мотивації, образу компетентного офіцера багатонаціонального штабу, здатного ефективно розв'язувати професійні завдання в умовах іншомовного полікультурного середовища; діагностування власних недоліків та рівня розвитку комунікативної компетентності. Одночасно відбувається засвоєння основних завдань та понять, пов'язаних зі змістом дисципліни. Основними методами навчання на цьому етапі є виконання діагностичних тестів та практичних завдань, спрямованих на дослідження особистісних характеристик, рівня комунікативних знань та умінь слухачів під час службово-ділового спілкування. Перший етап є підготовчим у процесі розвитку комунікативної компетентності майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів.

На етапі теоретичного опрацювання матеріалу основними методами навчання є інформаційно-рецептивні та репродуктивні методи, а саме: засвоєння матеріалу під час лекцій та семінарських занять, самостійна робота слухачів з навчально-методичними матеріалами (розробленими для вивчення спецкурсу), виконання навчальних завдань та перевірочних тестів на визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу. На цьому етапі навчання триває мотиваційно-орієнтаційне й змістове та починається операційне наповнення процесу розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів.

На практичному етапі відбувається розвиток усіх компонентів комунікативної компетентності (мотиваційно-особистісного, когнітивного, поведінково-діяльнісного, соціокультурного та іншомовного), а також формування базових та специфічних комунікативних умінь та навичок під час аналізу практичних домашніх завдань, професійно-орієнтованих комунікативних ситуацій, перегляду та обговорення відеоматеріалів, тренінгів.

На творчо-продуктивному етапі основними методами навчання є рольові та ділові ігри, метод кейсів, метод «круглого столу», метод презентацій. Цей етап передбачає набуття досвіду реалізації комунікативної компетентності у різноманітних ситуаціях службово-ділового спілкування.

Поділ на етапи, визначення цілей та змісту кожного з них досить умовні, оскільки формування усіх компонентів комунікативної компетентності офіцера багатонаціонального штабу в певній мірі відбувається на кожному з етапів.

Основними формами організації навчального процесу є лекції, семінарські та практичні заняття. Введення спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування» потребує розробки спеціального навчально-методичного забезпечення. Зокрема, в межах нашого дослідження розробляються методичні рекомендації та інші навчально-методичні матеріали для розвитку комунікативної компетентності означеної категорії військовослужбовців. У якості додаткових засобів навчання рекомендується використовувати посібники з основ офіційно-ділового мовлення та ІКТ.

Військово-професійна підготовка майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки здійснюється, як правило, в умовах спільної діяльності викладачів і слухачів, які є відповідно суб'єктами педагогічної і навчальної діяльності; і припускає взаємодію суб'єкта з суб'єктом, що зумовлює *суб'єктний блок*.

Для визначення ефективності функціонування розробленої моделі нами

визначені критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності майбутніх офіцерів багатонаціональних штабів, що становлять *діагностично-результативний блок*. В якості критеріїв розвиненості комунікативної компетентності майбутнього офіцера багатонаціонального штабу нами було виділено такі: мотиваційно-особистісний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, соціокультурний та іншомовний. На нашу думку, якість розвитку комунікативної компетентності офіцерів необхідно оцінювати за чотирма рівнями, а саме: низький, задовільний, достатній та високий.

Визначені блоки взаємообумовлені та взаємозалежні, і реалізуються через дотримання педагогічних умов, що забезпечують ефективність функціонування даної моделі.

Реалізація моделі передбачає наявність конкретних результатів у розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів, а саме – перехід на більш високий рівень комунікативної компетентності, необхідний для виконання службових обов'язків в умовах іншомовного полікультурного середовища під час міжнародних операцій з підтримання миру та безпеки.

Висновки. Таким чином, моделювання розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціонального штабу має ґрунтуватися на специфіці їх професійної діяльності та особливостях військово-професійної підготовки до участі у міжнародних миротворчих операціях з підтримання миру та безпеки. Презентована нами модель є ефективним інструментарієм розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів і передбачає органічну єдність концептуально-цільового, процесуально-технологічного, суб'єктного та діагностично-результативного блоків; належить до структурно-функціонального типу моделей; є описовою та прогностичною, а також результативною за умови єдності, цілеспрямованості та взаємодії усіх її компонентів. Застосування моделі під час військово-професійної підготовки офіцерів до участі у міжнародних миротворчих операціях з підтримання миру та безпеки дає можливість

підвищити ефективність процесу розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів, співвіднести його з вимогами і завданнями професійної діяльності офіцера у багатонаціональному штабі та суспільства загалом.

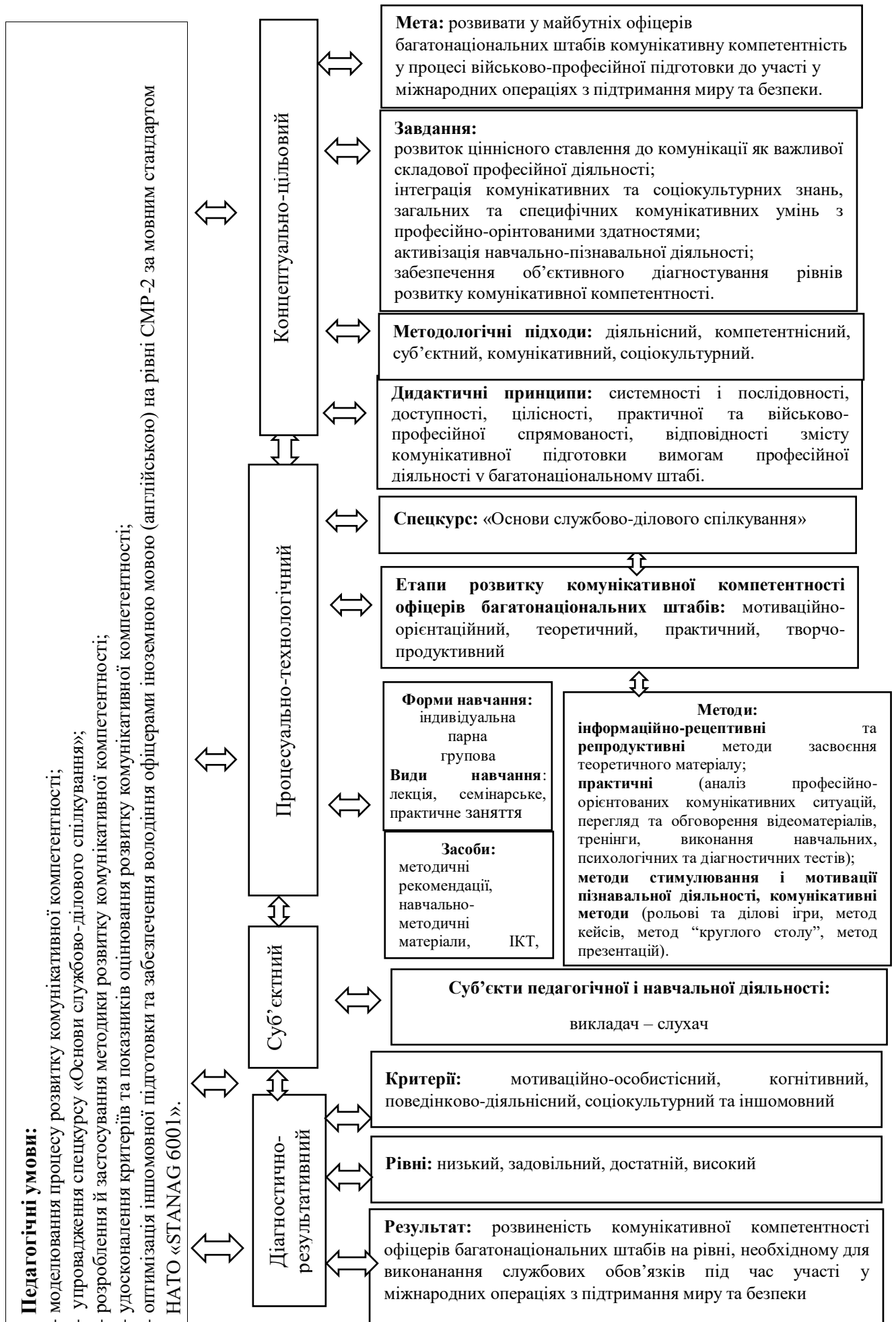

Рис. 1. Модель розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів

Список використаної літератури

1. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – К. : Слово, 2003. – 240 с.
2. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – 2-е вид., випр. і доп. – Київ: Головна редакція УРЕ, 1985. – 966 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ-Вінниця, 2008. – 278 с.
4. Ягупов В.В. Моделювання інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійних навчальних закладів // В.В. Ягупов // Нові технології навчання : [наук.-метод. зб. / гол. ред. Удод О.А.]. — Київ, 2013. – Вип. 78. – С. 125-133.
5. Романова К. Е. Методическая система формирования и развития педагогического мастерства будущих учителей технологии: дис. ... д. пед. наук / 13.00.08 – Теория и методика профессионального образования / Каринэ Евгеньевна Романова. – Шуя, 2010. – 513 с.
6. Штофф В. А. Моделирование и философия / В. А. Штофф. – М.-Л.: Наука, 1966. – 301 с.
7. Пехота О. М. Особистісно орієнтована освіта і технології // Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І. Я. Зязюна / Київ: Вид-во “Віпол”. – 2000. – С. 274–318.
8. Зязюн І. А. Педагогічне наукове дослідження в контексті цілісного підходу / І. Я. Зязюн // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – № 1. – С. 19–30.
9. Пушкар Т. М. Моделювання як теоретичний метод розробки педагогічної технології підготовки вчителів філологічного профілю. Підходи А. С. Макаренка до використання педагогічного моделювання / Т. М. Пушкар // Витоки педагогічної майстерності. – 2013. – № 11. – С. 273–278.
10. Новиков Д. А. Теория управления организационными системами / Д. А. Новиков. – 2-е изд. – М.: Физматлит, 2007. – 112 с.
11. Жигір В. І. Моделювання змісту професійної підготовки вчителя праці / В. І. Жигір // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 3. – С. 78–84.
12. Сікора Я. Б. Структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики / Я. Б. Сікора // Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – №47. – С.171– 175.
13. Веденов А. А. Моделирование элементов мышления / А. А. Веденов. – М. : Наука, 1988. – 334 с.
14. Кожем'яко Н. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти” / Кожем'яко Наталія Володимирівна – Київ, 2015. – 19 с.
15. Вторнікова Ю. С. Модель формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів / Ю. С. Вторнікова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 110. – С. 188–193.
16. Руденко Л. А. Модель формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування / Л. А. Руденко // Молодий вчений. – 2015. - № 3 (2). – С. 109–114. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_3\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_3(2)_26).
17. Шалигіна Н. П. Компонентний склад комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів / Н. П. Шалигіна. // Проблеми освіти. Збірник наукових праць. – 2015. – №82. – С. 273–281.

Шалыгина Наталья Петровна,
Преподаватель кафедры иностранных языков
учебно-научного центра иностранных языков
Национального университета обороны
Украины им. И. Черняховского

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРОЦЕССА РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ОФИЦЕРОВ МНОГОНАЦИОНАЛЬНЫХ ШТАБОВ

Цель статьи заключается в обосновании модели развития коммуникативной компетентности будущих офицеров многонациональных штабов, составляющими которой являются концептуально-целевой, процессуально-технологический, субъектный и результативно-диагностический блоки. Цель разработанной модели состоит в развитии у будущих офицеров многонациональных штабов коммуникативной компетентности в процессе военно-профессиональной подготовки к участию в международных операциях по поддержанию мира и безопасности. Было выяснено, что развитие коммуникативной компетентности офицеров многонациональных штабов базируется на деятельностном, компетентностном, субъектном, коммуникативном и социокультурном подходах. Для определения эффективности функционирования разработанной модели были определены критерии (мотивационно-личностный, когнитивный, поведенческо-деятельностный, социокультурный, иноязычный) и уровни (низкий, удовлетворительный, достаточный, высокий) развития коммуникативной компетентности будущих офицеров многонациональных штабов. Было исследовано, что процесс развития коммуникативной компетентности офицеров многонациональных штабов происходит поэтапно (мотивационно-ориентационный, теоретический, практический, творческо-продуктивный), а основными формами организации учебного процесса являются лекции, семинарские и практические занятия.

Модель относится к структурно-функциональному типу; является описательной и прогностической. Результативность модель обусловлена единством, целеустремленностью и взаимодействием всех ее компонентов.

Ключевые слова: офицер многонационального штаба, коммуникативная компетентность, модель, военно-профессиональная подготовка, международные операции по поддержанию мира и безопасности.

Shalyhina Natalia,
instructor, Department of Foreign Languages,
Scientific and Training Center of Foreign
Languages, National Defense University of
Ukraine named after I. Cherniakhovsky

THE CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR MODELLING THE PROCESS OF MULTINATIONAL STAFF OFFICERS' COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT

The article substantiates the model of developing the Multinational Staff Officers' communicative competence during their military training for taking part in International Peacekeeping and Security Operations, which is composed of conceptual and objective, procedural and technological, subjectival, diagnostic and result units. The conceptual and objective unit includes goals, objectives, approaches and methodological principles of deloping

the Multinational Staff Officers` communicative competence. The procedural and technological unit is comprised of teaching forms, methods and techniques aimed at developing communicative knowledge, skills and experience of military communication of Multinational Staff Officers. The subjectival unit provides for the subject-subject interaction during the process of training. The criteria for assessing the levels of development of Multinational Staff Officers` communicative competence are described in a diagnostic and result unit. There have been defined motivational and personal, cognitive, behavioral and activity, sociocultural and foreign language proficiency criteria. The designated units are interdependent and interrelated. They are implemented by adhering to certain pedagogical conditions that ensure the efficiency of this model.

The model refers to the structural and functional type; it is descriptive and prognostic. The effectiveness of the model is determined by the combination, purposefulness and interplay of all components. The result of the model implies a transition to a higher level of communicative competence required for the performance of Multinational Staff Officer` professional duties during International Peacekeeping and Security Operations.

Key Words: Multinational Staff Officer, communicative competence, model, military training, International Peacekeeping and Security Operations.